

Grażyna Broniewska*

WYTYCZNE I STANDARDY SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU

1. WSTĘP

Chociaż w zatwierdzonej w 2010 r. normie ISO 26000, zaczęto różnicować pojęcie zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności, to można jednak przyjąć, że społeczna odpowiedzialność biznesu (*Corporate Social Responsibility – CSR*), zwana też społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstw lub organizacji, stanowi implementację polityki zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*). Pojęcie to zostało przyjęte w 1992 r. w dokumencie ONZ zatytułowanym *Agenda 21*. Uregulowania i wytyczne do takiej działalności znajdujemy zarówno w kodeksach etycznych jak i wytycznych do dialogu i komunikacji z interesariuszami, a także w normach, w których podejmuje się trud standaryzacji działań społecznie odpowiedzialnych. W niniejszych rozważaniach scharakteryzowane zostaną główne zalecenia i standardy stanowiące odpowiedź na potrzeby w zakresie implementacji wytycznych CSR w codziennej praktyce firm. Do najważniejszych uregulowań społecznej odpowiedzialności biznesu zaliczyć można normę SA 8000, AA 1000 oraz ISO 26 000. Warto wobec tego podjąć próbę oceny jak standardy te mogą pomóc w uwzględnieniu aspektów ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, zarówno tych ukierunkowanych na pracowników jak i klientów, w działaniach organizacji.

2. GENEZA I ROZWÓJ CSR – NOWEGO PARADYGMATU ZARZĄDZANIA

Do najistotniejszych przesłanek opracowania i wdrożenia procesów implementacji społecznej odpowiedzialności w organizacjach zaliczyć można liczne inicjatywy o charakterze międzynarodowym, zwłaszcza na forum ONZ. Istotnym impulsem stało się opublikowanie w 1969 r. raportu sekretarza generalnego ONZ (Raport U Thanta) o stanie środowiska naturalnego, w którym

* Dr, Katedra Zarządzania, Uniwersytet Łódzki.

wskazano na problemy degradacji biosfery¹. Pierwsze próby regulacji działalności biznesowej w postaci kodeksów postępowania zostały podjęte w latach 1970 w odpowiedzi na ekspansję przedsiębiorstw międzynarodowych, głównie amerykańskich, w świecie. Wymienić tu można przykładowo Wytyczne Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD² (*Guidelines on Multinational Enterprises*) czy Deklarację Międzynarodowej Organizacji Pracy (*International Labour Organization – ILO*), również w odniesieniu do przedsiębiorstw międzynarodowych, ale przede wszystkim do praw pracowniczych (*Tripartite Declaration on Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy*)³. Deklaracja ILO stanowi wytyczne dotyczące spraw zatrudnienia, warunków pracy i przestrzegania praw pracowniczych, z zaleceniem uwzględnienia ich w kodeksach postępowania firm. Wytyczne te nie cieszyły się jednak wówczas większym zainteresowaniem. Równocześnie, w wyniku krytyki działań międzynarodowych wielu korporacji, w Stanach Zjednoczonych powstawały pierwsze kodeksy etyczne tworzone zarówno przez same przedsiębiorstwa jak i o opracowania charakterze międzygałęziowym np. zasady prowadzenia działalności gospodarczej przyjęte przez *Okragły Stół w Caux* (1994) czy *Globalne Zasady Sullivana* (w 1999r. uaktualniono ich pierwowzór z 1977 r.)⁴. Zasadniczą poprawę podejścia w kwestii regulacji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw datujemy jednak na lata dziewięćdziesiąte XX w. Uaktualniono wówczas wytyczne OECD (1994) i deklaracje ILO (2000). Przyczyny przyspieszenia prac w tym zakresie należy upatrywać zarówno w konstatacji słabości samoregulacji biznesu w tej materii jak i większej świadomości i sile opinii publicznej wyrażanej zwłaszcza za pośrednictwem organizacji pozarządowych.

3. DZIAŁANIA NA FORUM ONZ

Pojęcie zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*) zdefiniowano w 1987 r. w raporcie *Our Common Future (Nasza wspólna przyszłość)*. Raport opracowano w działającej przy ONZ Światowej Komisji ds. Ochrony

¹ P. Jedynek, *Systemowe zarządzanie społeczną odpowiedzialnością organizacji*, Przegląd Organizacji, 2011, nr 12, s. 27.

² OECD (ang.) *Organization for Economic Co-operation and Development* to organizacja międzynarodowa o profilu ekonomicznym skupiająca wysoko rozwinięte i demokratyczne państwa. Utworzona została w 1960r., zastępując Organizację Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC), powstałą w 1948 dla integrowania odbudowujących się ze zniszczeń powojennych.

³ Ł. Makuch, *Normy i standardy społecznej odpowiedzialności biznesu (CRS)*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Warszawa 2011, s. 5.

⁴ B. Rok, *Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2001, s. 166-167.

Środowiska i Rozwoju, wskazując, że zrównoważony rozwój to „proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom”⁵. Przyjęto też, że zrównoważony rozwój powinien być jednocześnie efektywny ekonomicznie, odpowiedzialny społecznie oraz przyjazny dla środowiska. Podejście w zakresie zrównoważonego rozwoju zostało przyjęte jako zalecenie na Konferencji Narodów Zjednoczonych – Środowisko i Rozwój (UNCED) zwanej również **Szczytem Ziemi**, która odbyła się w Rio de Janeiro w 1992 roku. Podczas tej konferencji, uczestniczące w niej państwa (ponad 150) podpisały program działania w XXI wieku, zwany **Agendą 21**. Ze względu na różnorodność czynników wpływających na zrównoważony rozwój, wyodrębniono trzy strategiczne obszary zwane 3P – *Three P's Balance* lub *The three P's czyli Profit + Planet + People*. Oznacza to uwzględnienie aspektów: ekonomicznych, środowiskowych i społecznych.

Z kolei, na Światowym Forum Ekonomicznym odbywającym się 31 stycznia 1999 roku w Davos została zainicjowana idea **Global Compact**, tworząc unikalne forum dialogu i międzynarodowej wymiany doświadczeń w promowaniu i wdrażaniu zasad społecznej odpowiedzialności biznesu. Ówczesny Sekretarz ONZ – Kofi Annan wezwał liderów światowego biznesu do wsparcia budowy społecznych i ekonomicznych podstaw, niezbędnych dla podtrzymania nowej gospodarki światowej i spowodowania, by dzięki globalizacji zyskali wszyscy ludzie na świecie. Do społeczności międzynarodowej i globalnych korporacji zaapelowano o przestrzeganie praw człowieka, przestrzeganie praw pracowniczych oraz ochronę środowiska. Sygnowane przez przedstawicieli 50 firm międzynarodowych, zasady te weszły w życie w lipcu 2000 r.⁶ Idea forum dialogu oparta jest na zasadzie cyklicznego, dobrowolnego uczestnictwa, a udział w wymianie doświadczeń nie wymaga wielu formalności i biurokratycznych struktur. Global Compact zrzesza obecnie ponad dwa tysiące firm oraz organizacji pozarządowych z różnych regionów świata.

Istotne dla szerzenia idei zrównoważonego rozwoju spotkanie miało miejsce w 2002r. w Johannesburgu, w 10 rocznicę Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro. Jego uczestnicy przyznali, iż luka rozwojowa pomiędzy biednymi i bogatymi krajami stanowi główne zagrożenie dla rozwoju i stabilności na świecie. Przyjęto „*Deklarację*”, w której rządy państw odnowiły swoje zobowiązania zawarte w *Agendzie 21*. Ponadto opracowano *Plan Działania* dotyczący realizacji celów

⁵ *Our Common Future*, The Report of the Brundtland Commission, Oxford University Press in 1987.

⁶ *Společna odpowiedzialność biznesu szansą na zrównoważony rozwój*, Wyd. NSZZ Solidarność Region Świętokrzyski, Kielce 2009, s. 39-41.

związanych m.in. z redukcją biedy, czystością wody i urządzeniami sanitarnymi oraz redukcją śmiertelności wśród dzieci na świecie⁷.

4. ROZWÓJ IDEI SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI W UNII EUROPEJSKIEJ

Propagowane w ONZ działania CSR kontynuowane są i rozwijane na gruncie europejskim. Początków należy upatrywać w spotkaniu mającym miejsce w 1990 r. w norweskiej miejscowości Bergen, gdzie politycy europejscy, ale również amerykańscy, wytyczali wspólną drogę dla nowej idei. Wyniki spotkania przedstawiono w „*Deklaracji z Bergen*”⁸.

W roku 2000, podczas Szczytu Europejskiego w Lizbonie, Rada Europejska przedstawiła program społeczno – gospodarczy Unii nazwany **Strategią Lizbońską** na lata 2000-2010. Celem strategii oraz działań z nią związanych jest uczynienie z Unii Europejskiej dynamicznej, konkurencyjnej gospodarki, opartej na wiedzy, zdolnej do trwałego, zrównoważonego rozwoju, gwarantującej spójność społeczną i większą liczbę miejsc pracy⁹. W 2001 r. Komisja Europejska zaprezentowała dokument **Zielona Księga – Green Paper on Corporate Social Responsibility**, stanowiący uporządkowanie koncepcji odpowiedzialności społecznej na poziomie europejskim. Idea zrównoważonego rozwoju stała się jednym z kluczowych tematów w polityce gospodarczej UE. W *Green Paper* wskazano, że jej implementacja w postaci społecznej odpowiedzialności nie powinna ograniczać się do spełniania wymogów formalnych, bowiem „*społeczna odpowiedzialność biznesu to dobrowolne uwzględnianie w działaniach organizacji i kontaktach z interesariuszami aspektów społecznych oraz zagadnień ekologicznych*”¹⁰. Podkreślono wobec tego konieczność dobrowolnego budowania strategii, w których znajdzie się miejsce na interesy społeczne, ochronę środowiska i relacje z interesariuszami. Odbiciem takiego podejścia do zrównoważonego rozwoju są opublikowane w 2000r. przez Inicjatywę na rzecz Raportowania (*Global Reporting Initiative - GRI*) zalecenia ujęcia w raportach biznesowych wspomnianych trzech głównych stref¹¹. Efektem konsultacji po opublikowaniu Zielonej Księgi stał się nowy

⁷ R. Wolniak, P. Kukurba, *Model oceny wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju na szczeblu samorządowym*, „Zarządzanie Przedsiębiorstwem”, 2007, nr 2, s. 60.

⁸ *Ibidem*, s. 59.

⁹ *Spoleczna odpowiedzialność biznesu - historia*, Dialog, 2011, nr 119, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego, www.dialog.gov.pl/node/119 [dostęp 10.02.2012].

¹⁰ B. Rok, *Więcej niż zysk...*, op.cit., 268-291; cyt. za: *Green Paper. Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*, Commission of the European Communities, Brussels, 18 lipca 2001 r.

¹¹ www.globalreporting.org [dostęp 14.02.2012].

dokument adresowany do instytucji europejskich, państw członkowskich Unii, partnerów społecznych, organizacji konsumenckich i biznesowych, zwany **Białą Księgą** (*White paper: Communication on CRS*). Zawiera on wytyczne strategii realizacji i upowszechniania społecznej odpowiedzialności biznesu. Rezultatem działań na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej jest również *Europejska Kampania na Rzecz Odpowiedzialnego Biznesu 2005*. Cele kampanii prowadzonej przez CSR Europe, przy współpracy innych europejskich organizacji to: upowszechnianie idei odpowiedzialności społecznej w środowisku biznesu, promowanie dobrych przykładów wdrażania odpowiedzialnych praktyk i edukacja liderów CSR-u.

5. SA 8000 – NORMA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU

Główną przesłanką stworzenia możliwości weryfikacji zasad społecznej odpowiedzialności było coraz głośniejsze wyrażane przez klientów i pracowników na całym świecie niezadowolenie, wynikające z faktu obserwowanej sprzeczności pomiędzy wartościami i zasadami głoszonymi przez firmy (zapisanymi w misji czy kodeksach etycznych) a codzienną praktyką. Dlatego też pod koniec 1997 roku z inicjatywy *Council on Economic Priorities* w Nowym Jorku doszło do nawiązania współpracy pomiędzy wieloma organizacjami, które od kilku lat pracowały nad stworzeniem i wdrożeniem standardów społecznej odpowiedzialności w firmach. Powołano Radę Doradczą, która pod kierunkiem SAI (*Social Accountability International*) w Stanach Zjednoczonych¹², w styczniu 1998 ogłosiła jednolity tekst Normy Społecznej Odpowiedzialności Biznesu SA 8000 (*Social Accountability 8000*), bazującej w swej konstrukcji na normach jakości ISO. Norma obejmuje tylko niektóre ze wskaźników CSR – głównie te z obszaru przestrzegania podstawowych praw człowieka, praw pracowniczych oraz zarządzania kapitałem ludzkim. Podstawowym założeniem tej normy jest przestrzeganie obowiązującego prawa. W przypadku, gdy kilka przepisów odnosi się do tych samych zagadnień, to norma obliguje firmę do przyjęcia wykładni najbardziej rygorystycznej. Ciekawostką jest, że twórcy normy (SAI) zastrzegają, iż podstawą certyfikacji winien być tekst normy w języku angielskim, a nie tłumaczenia w językach lokalnych.

W tekście normy sformułowano osiem szczegółowych warunków wstępnych, których spełnienie jest konieczne, aby można było przystąpić do punktu dziewiątego, który określa poszczególne elementy strategii

¹² www.sai.org [dostęp 01.02.2012].

odpowiedzialności społecznej wobec wszystkich zainteresowanych stron. Do warunków tych zaliczono¹³:

1. nie zatrudnianie dzieci,
2. nie stosowanie pracy przymusowej,
3. spełnianie podstawowych zaleceń bezpieczeństwa środowiska pracy,
4. wolność zrzeszania się i prawo do negocjacji zbiorowych,
5. nie stosowanie dyskryminacji,
6. nie stosowanie przymusu fizycznego lub psychicznego wobec pracowników,
7. przestrzeganie regulacji prawnych odnośnie dopuszczalnej ilości godzin pracy,
8. zapewnianie wynagrodzenia nie niższego niż wymagane przez prawo.

Spełnienie powyższych warunków poprzez umiejętne wplecenie ich w system zarządzania uznano za wdrożenie strategii społecznej odpowiedzialności biznesu.

Pierwszymi firmami w Polsce, które uzyskały certyfikaty zarządzania zgodne z tą normą (w 2001r.) były „Nord” S.A. oraz „Elektrownia Opole”¹⁴. Rok wcześniej w ABB Polska (w ramach działań grupy w 7 krajach) została przeprowadzona inwentaryzacja i powstał „Raport Zrównoważonego Rozwoju Grupy AB”, w wyniku którego opracowano *Politykę Społeczną ABB*, dla której wzorcem była norma SA 8000. W Polsce opracowano też „Zintegrowany System Przeciwdziałania Zagrożeniom Korupcyjnym”, oparty na integracji normy SA 8000 z normą ISO 9001 (zarządzania jakością)¹⁵. Przykładem polskiej inicjatywy w tym zakresie jest również *Koalicja na rzecz Odpowiedzialnego Biznesu*¹⁶, projekt realizowany przez Pracodawców R.P., w ramach którego opracowano „Kodeks Odpowiedzialnego Biznesu” obejmujący zbiór zasad wskazujących kluczowe obszary odpowiedzialności. Kodeks powstał w odniesieniu do najistotniejszych międzynarodowych standardów CSR takich jak *Global Compact*, ISO 26000, GRI (*Global Reporting Initiative*) i Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych.

6. AUDYT SPOŁECZNY I ETYCZNY WEDŁUG STANDARDU AA 1000

Norma AA1000 (opracowana w 1995 r. w *Institute of Social and Ethical AccountAbility* – obecnie występującego pod nazwą *AccountAbility*) w Wielkiej

¹³ B. Rok, *Więcej niż zysk...*, op. cit., s. 223-235.

¹⁴ A. Brzozowski, *Standardy społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Problemy Jakości”, 2003, nr 2 – luty, s. 26.

¹⁵ J. Kowalczyk, M. Recha., *System przeciwdziałania zagrożeniom korupcyjnym*, „Problemy Jakości”, 2009, nr 5 – maj, s. 6.

¹⁶ www.koalicjacr.pl [dostęp 17.02.2012].

Brytanii, a zaprezentowana po raz pierwszy w 1999 r., jest standardem narzędziowym ułatwiającym przeprowadzenie audytu etycznego do oceny poczynań organizacji w kierunku wiarygodności działań z zakresu CSR¹⁷. W 2008 r. dodano standard AA100APS (*AccountAbility Principles Standard*) definiujący podstawowe zasady odpowiedzialności organizacji, stanowiące punkt wyjścia dla wszystkich opracowań z rodziny AA1000. Wśród nich znajdujemy m.in. standard opracowany w 2005 r. a odnoszący się do zaangażowania interesariuszy AA1000SES (*Stakeholder Engagement Standard*)¹⁸.

7. ISO 26000 – WYTYCZNE W SPRAWIE ODPOWIEDZIALNOŚCI SPOŁECZNEJ

Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ISO) zdecydowała w czerwcu 2004 r. o podjęciu prac nad wytycznymi w sprawie odpowiedzialności społecznej (*Guidance on Social Responsibility*). Wytyczne ISO 26000 przedstawiono ostatecznie w 2010 r. Oparto je na normach już funkcjonujących (ISO serii 9000 oraz ISO serii 14000); są także spójne z konwencjami i deklaracjami Organizacji Narodów Zjednoczonych (łącznie z zasadami *Global Compact*) oraz Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO). Spełnienie wytycznych ISO 26000 wymaga od organizacji przestrzegania *Deklaracji Praw Człowieka*, stosowania zasad dobrych praktyk (*w tym tzw. zasad ładu korporacyjnego oraz zasad kodeksów etycznych*), przestrzegania przepisów prawa, zaangażowania na rzecz społeczności lokalnych i w zakresie działalności filantropijnej promowania wolontariatu pracowniczego, przedstawiania rzetelnych i wiarygodnych raportów na temat działalności i etycznej współpracy z partnerami (klientami i dostawcami) w ramach łańcucha dostaw. Norma jest przeznaczona dla ogółu organizacji, zarówno biznesowych jak i administracji publicznej i instytucji trzeciego sektora bez względu na ich wielkość i lokalizację, a stosowana winna być na zasadach dobrowolności i nie może służyć do tworzenia barier w handlu lub do prawnego nacisku na przedsiębiorstwo¹⁹. W odróżnieniu od większości norm ISO, **nie jest ona normą przeznaczoną do certyfikacji**, lecz zbiorem wytycznych (*guidances*). Pewnym novum jest fakt, że rozróżnia się w niej używane poprzednio zamiennie pojęcia²⁰:

¹⁷ J. Adamczyk, *Działania normalizacyjne w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Przegląd Organizacji, 2011, nr 12, s. 22-23.

¹⁸ Na platformie Wiki – pod adresem www.accountabilityaa1000wiki.net stworzono serwis dający każdemu możliwość aktywnego udziału w procesie ulepszania AA1000SES. Uwagi zebrano w raporcie *"Final Exposure Draft"* z 2011 r.

¹⁹ J. Adamczyk, *Działania normalizacyjne...*, op. cit., s. 26.

²⁰ M. Bachorski-Rudnicki, J. Kroik, *ISO 26000*, Problemy Jakości, 2011, nr 7, s. 3.

- Zrównoważony rozwój – to doktryna ekonomii politycznej zakładająca dążenie do jakości życia na poziomie, na jaki pozwala obecny rozwój cywilizacyjny

- Odpowiedzialność społeczna – chociaż jest powiązana ze zrównoważonym rozwojem, bo jej celem jest właśnie wkład do tej idei, to skupia się raczej na organizacji a nie na świecie.

Warto też zauważyć, że poza wyżej omówionymi, istnieje szereg standardów zarządczych, odnoszących się do jakości (ISO 9001), środowiska (ISO 14001) czy zdrowia i bezpieczeństwa pracy (PN –EN 18001), które umożliwiają organizacjom wdrożenie do codziennej praktyki operacyjnej kwestii społecznych, środowiskowych oraz tych odnoszących się do interesariuszy. Istnieją też sprawdzone w praktyce biznesowej metody mierzenia i raportowania efektywności zaangażowania społecznego firm, takie jak opracowany w 1994r. Model LBG (*London Benchmarking Group*) - grupy, która w 2011r. otworzyła w naszym kraju filię LBG Poland²¹.

8. KONTROWERSJE WOKÓŁ CSR

Koncepcja CSR ma wielu zwolenników, ale również przeciwników angażowania się przedsiębiorstwa w „rozwiązywanie problemów współczesnego świata”, którzy wskazują, że stosowanie tej idei w praktyce budzi czasami podejrzenie o wyrachowanie ze strony korporacji²². Jednoznacznym przeciwnikiem CSR jest M. Friedman, który stwierdza, że jedynym przejawem społecznej odpowiedzialności biznesu musi być zarabianie pieniędzy (*business of business is business*), a działania podejmowane przez spółki winny służyć wyłącznie interesom akcjonariuszy. Działanie, które nie jest ukierunkowane na wzrost wartości firmy dla akcjonariuszy jest – wg Friedmana – łamaniem prawa²³. Ostatnie lata wykazały zresztą, że koncepcja CSR została w dużym stopniu wypaczona przez firmy, które zaczęły stosować ją (często bardziej deklaratorynie niż realnie), tylko po to, by poprawić swój wizerunek²⁴. Zdarzały się też przypadki jej stosowania, by odwrócić uwagę od rzeczywistych szkód wyrządzonych środowisku lub społeczeństwu²⁵.

²¹ Ł. Makuch, *Normy i standardy społecznej...*, op. cit., s. 28.

²² *Koncepcja CRS*, www.bankier.pl, 24 lipca 2007.

²³ M. Friedman M., *Kapitalizm i wolność*, Centrum im. Adama Smitha & Rzeczypospolita, Warszawa 1993, s. 127-128.

²⁴ *Rewolucja w CRS – Odpowiedzialny Biznes 2011, Rewolucja w CRS – Odpowiedzialny Biznes 2011 – CRS 2.0.*, Wyd. IAN Institute, sp. z o.o., Warszawa 2012, s. 1.

²⁵ Por. *Kontrowersje Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw. CRS jako narzędzie promocji i reklamy*, www.poradnik-praca.pl [dostęp 10.02.2012].

9. ZAKOŃCZENIE – PROCES NIEZBĘDNY, ALE STANDARYZACJA KONTROWERSYJNA

Analizując genezę i rozwój omówionych wyżej wytycznych społecznej odpowiedzialności organizacji, widać, że proces ich rozwoju jest powszechnie postrzegany jako niezbędny krok w kierunku realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju i jej implementacji w postaci CSR. Odnosząc się jednak do prób standaryzacji w zakresie społecznej odpowiedzialności, należy zgodzić się z opinią, że kwestia ta pozostaje kontrowersyjna²⁶. Pojawiają się głosy wskazujące na niebezpieczeństwo zredukowania kompleksowości tej filozofii w wyniku prób ujednoczenia i standaryzacji podejścia do CSR. Stoi to w sprzeczności z założeniem, iż każda firma powinna adaptować znane metody zarządzania do swoich potrzeb, tworząc i kształtując własną filozofię działania, w tym również własny stosunek do społecznej odpowiedzialności, w zależności od środowiska, w którym działa i zasobów jakimi dysponuje. Nie oznacza to jednak zupełnej negacji uznawanych standardów w zakresie porównywalności i przejrzystości praktyk CSR oraz gwarantowaniu spójności i jednoznaczności zrozumienia zarządzania tymi kwestiami. Wydaje się, że cennym rozwiązaniem może być propozycja pogodzenia obu podejść²⁷:

- Z jednej strony należy postrzegać CSR jako filozofię zarządzania zależną bezpośrednio od kontekstu, w którym operuje konkretna firma;
- Jednocześnie normy i standardy (takie jak SA 8000, AA 1000 czy ISO 26000) stanowią cenny poziom odniesienia, często poziom aspiracyjny, do którego firma powinna dążyć, jeśli chce być uznana za organizację społecznie odpowiedzialną.

BIBLIOGRAFIA

- Adamczyk J., *Działania normalizacyjne w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Przegląd Organizacji, 2011, nr 12.
- Bachorski-Rudnicki M., Kroik J., *ISO 26000*, „Problemy Jakości”, 2011, nr 7.
- Brzozowski A., *Standardy społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Problemy Jakości”, 2003, nr 2.
- Friedman M., *Kapitalizm i wolność*, Centrum im. Adama Smitha & Rzeczpospolita, Warszawa 1993.
- Jedynak P., *Systemowe zarządzanie społeczną odpowiedzialnością organizacji*, „Przegląd Organizacji”, 2011, nr 12.
- Koncepcja CRS*, www.bankier.pl, 24 lipca 2007.
- Kontrowersje Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw. CRS jako narzędzie promocji i reklamy*, www.poradnik-praca.pl
- Kowalczyk J., Recha M., *System przeciwdziałania zagrożeniom korupcyjnym*, „Problemy Jakości”, 2009, nr 5.

²⁶ Ł. Makuch, *Normy i standardy społecznej...*, op. cit., s. 37.

²⁷ *Ibidem*, s. 37.

- Makuch Ł., *Normy i standardy społecznej odpowiedzialności biznesu (CRS)*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Warszawa, 2011.
- Our Common Future*, The Report of the Brundtland Commission, Oxford University Press in 1987
- Rewolucja w CRS – Odpowiedzialny Biznes 2011 – CRS 2.0.*, Wyd. IAN Institute, sp. z o.o., Warszawa 2012.
- Rok B., *Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes*, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce – Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2001.
- Spoleczna odpowiedzialność biznesu szansą na zrównoważony rozwój*, Wyd. NSZZ Solidarność Region Świętokrzyski, Kielce 2009.
- Spoleczna odpowiedzialność biznesu - historia*, Dialog 2011, nr 119, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego (www.dialog.gov.pl/node/119).
- Wolniak R., Kukurba P., *Model oceny wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju na szczeblu samorządowym*, „Zarządzanie Przedsiębiorstwem”, 2007, nr 2.
- www.globalreporting.org
- www.koalicjacr.pl
- www.sai.org

Grażyna Broniewska

GUIDELINES AND STANDARDS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

Relating to the characteristics of the genesis and development of social responsibility - a new paradigm of management, the standards responding to the needs of its implementation were presented in this article. The most important include SA 8000, AA 1000 and ISO26000 standards. The guidelines of these standards could be useful to the leaders of the organizations intending to apply the indicated principles. These standards facilitate also the implementation of social and environmental problems as well as the stakeholders' service.